

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ezechielis Spanhemii Dissertationes De Praestantia Et Usu Numismatum Antiquorum

Spanheim, Ezechiel

Amstelodami, 1671

De Expeditionibus Caesarum; Provinciis Devictis; Victoriâ Germanica, Carpica; Triumpho Quadorum; Constantii de Magnentio; Fatis Victricibus in nummo Diocletiani. De Adlocutionibus Augustorum. De More ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-12878

Lib. xxix. lentiniani temporibus trucidatum, apud Ammianum legas.

De EXPEDITIONIBUS & VICTORIIS *Cæsarum.*

Orat. I. in *Julian.*

Mitto jam eorundem Cæsarum EXPEDITIONES bellicas; subjugatas PROVINCIAS; VICTORIAS; TRIUMPHOS; devictarum Gentium spolia, Troppæa; quibus plena omnis hæc memoria, plenietiam doctorum virorum, qui in ea tradenda hæctenus aut explicanda, laborarunt libri. Describit prima Philippica Gregorius Theologus, solemnes Imperatorum Statuas ac Imagines, quibus modo Urbes dona offerentes; modo Victoriæ eosdem coronantes, modo jacentes ad eorum pedes & prostrati Barbari; modo multiplices Venationes insculptæ visebantur. Nonne vero eodem adhuc spectaculo nos oblectant cælata id genus imagines in antiquis iisque copiosis Imperatorum Nummis? Quam insuper nobiles adjunctæ id genus symbolis Inscriptiones, æterna propagati à Trajano ultra Euphratem ac metas Romanæ potentæ præscriptas imperii monumenta, ASSYRIA IN POTESTATEM P. R. REDACTA; vel ASSYRIA ET PALÆSTINA IN POTESTATEM P. R. REDACTA. aut ARMENIA ET MESOPOTAMIA IN POTESTATEM P. R. REDACTÆ: aut BABYLONIA, vel EUPHRATES, vel TIGRIS; aut ADIAB seu *Adiabene*, unde dicti *Adiabeni* Imperatores? Ita dilatatum sub eodem Trajano trans Istrum imperium prædicat cum DANUBIUS, tum DAC. CAP. seu *Dacia capta*, & clarius DACIA AUG. PROVIN. CIA, ac ideo quidem *Augusti*, quod post divisionem Provinciarum Cæsaris ac Populi, Cæsaribus non Populo accederent novæ Provinciæ, ut alibi jam è Dione vidimus, & quæ proinde non à Proconsulibus, sed Legatis Augusti regebantur. Vetus lapis Pio Imperatori positus.

positus, CUJUS NUTU ET AUSPICIIS PROVINCIA DACIA GUBERNATUR. Ita in aliis nummis Trajani, non solum ARABIA ADQUIS. aut ARABIA CAPTA, sed similiter ARABIA AUGUST. PROVINCIA. Iisdem accensendæ veniunt cum eadem *Arabia Capta* aut *Adquisita* inscriptiones in nummis L. Veri ac Severi, tum in eodem Vero PARTHIA CAPTA; sicut obvia in Vespasiano JUDÆA CAPTA; aut GERMANIA CAPTA vel SUBACTA, in Domitiano & M. Aurelio, vel DEVICTA in Alex. Severo; aut frequens similiter ARMENIA CAPTA, vel DEVICTA, vel RECEPTA, in M. Antonio, Augusto, Vero, & cujus *Armenia Capta*, inclinata nempe & lugentis Mulieris, Pharetra & Arcu depositis, iconem, quæ forte erat ad manus, hic subjecimus.

Unde apposite juxta ejusmodi iconem Hieronymus, *deposuit pharetras Armenius*. At mentio devictæ Germaniæ non solum obvia in adlegatis nummis Domitiani, Marci, aliisque; sed in altero etiam Maximi, in quo figura Equestris sternens hostem præcedente Victoria, cum inscr. VICTORIA GERMANICA. Singularis quoque raritatis Nummus æreus è maximorum itidem genere ejusdem Cimeliarchii, qui hinc Philippum & Otaciliam Conjuges, illinc duas Victorias exhibet cum

N n n n 2 Cly-

Thef. cclix. 7.

In Cimel. Regin. Christ.

Clypeo & inscr. *VICTORIAE CARPICIAE*. *Carpic* nempe sub Maximo & Baltino, quod Capitolinus tradit in eorum vita, contra Mæfos pugnantes, Scythico bello principium dedere; qui à Gordiano dein repulsi, dum in Persas tendit, à Philippo tandem successore profligati fuere; cujus postremi successus unicus index nobis superior Nummus. Deleti postea iidem denuo insurgentes ab Aureliano; unde illi *Carpici* cognomen à Senatu delatum, quamquam repulso eodem cognomine, ut è Vopisco scimus. Sub Diocletiano vero gens universa in Romanorum dittonem ac fidem transiit, sicut observo apud Idatium in Lib. xxviii. Fastis; apud Ammianum vero eisdem antiquis excitos sedibus, in Pannoniam ab illo principe translatos. *VICTORIAE* quoque *SARMATICAE* mentio cum in nummis Maximiani & Constantii Junioris, quos jam descripsere viri docti, tum in aliis Diocletiani & Constantii Chlorig, quos habet Gaza Barberina. Occurrit itidem *VICTORIA GOTHICA* in nummo Constantini, eoque majoris, ut vocant, moduli, quem recondit illustre Cimeliarium Cardinalis Buoncompagni. Neque vero iisdem explicandis immoramur, quum notæ sint abunde ex Annalibus illorum temporum reportatæ de Sarmatis aut de Gotthis victoriæ, & natæ inde *GOTHICI* & *SARMATICI* appellationes supra jam commemoratæ. De Quadis etiam Carum & Numerianum triumphasse, devictis nempe bello Sarmatico, quod à Caro confectum memorat Vopiscus, clare arguit insignis Nummus, in quo uterque triumphans depictus, cum inscr. *TRIUMFU. QUADOR.* At augustiores adhuc ii tituli, juxta quos non unius aut alterius Gentis, sed *UBIQUE* vel *UNDIQUE VICTORES* prædicantur in aliis nummis idem Numme-

In Cimel.
Regin.
Christ.

Numerianus aut Constantius junior, & postremus etiam in nummo argenteo illustrissimi Colberti, VICTOR OMNIUM GENTIUM. Quid referam debellatum ab eodem Constantio Magnentium, ac in ejus rei memoriam coronatum à Victoria eundem Cæsarem Labarum tenentem, in quo Crucis effigies & monumentum historiæ, quæ de eodem haud minus ac Parente circumfertur, consentaneum, HOC SIGNO VICTOR ERIS; cujusmodi Nummum ab Occone descriptum noveram, & nuper etiam apud Patinum nostrum videre licuit? Immo quid inde passim *Vexillarium*, ut verbis utar Hieronymi, *Crucis insignia* reddita, aut ejus picturam *ardentes Diadematum gemmas* condecorantem, cujusmodi ab ævo Constantinianæ plena omnis hæc memoria: ritu, ut fieri solet, qui majora paulatim & alia etiam dein cepit incrementa. Quid sæculo proinde septimo susceptam ab Heraclio contra Cosroem Regum Regem expeditionem recenseam, cum ut alias ulcisceretur injurias, tum ut Crucis signum ab eo Hierosolymis avectum repeteret; prout colligas è Zonara, Cedreno, aliis, & certe arguit singularis ejus Nummus, cujus ectypum damus è Museo Leonardi Agostini celeberrimi Urbis Antiquarii. In eo nempe depictus Eraclius cum filio Eraclio Constantino, seu ERACLIUS ET ERA. CONST. PP. AUG. in altera parte Crux supra globum & basim erecta, cum memorabili inscr. DEUS ADJUTA ROMANIS.

Socrates,
Sozomenus,
Philostorgius,
&c.
Epist. ad
Lætam.

Quamquam nec de Germanis solum, Quadis, Gothis,

N n n n n 3

this,

this, Sarmatis, Britannis, Parthis, Armeniis, Judæis, Arabibus, Dacis; Persis, aliisque hostibus Populi Romani erecta in Cæsarianis Nummis Tropæa videas, aut actos Triumphos, sed de deleta etiam scilicet actriumphata Christianorum gente, sub symbolo Herculis Hydram perimentis in nummo Maximiani supra jam à nobis illustrato. Ad geminos sed infaustos Diocletiani Collegæ Triumphos refero quoque nummum aureum eximia raritatis, qui laudatum sæpius Cimeliarchium magni litterarum Mæcenatis Medicei Cardinalis exornat. Exhibet ille hinc Diocletianum, IMP. C. VAL. DIOCLETIANUS AUG. illinc tres Mulieres stantes cum cornucop. & inscr. FATIS VICTRICIBUS S. C.

Mythol. l. i. Vides hic TRIA FATA, ut *Parcas* vocat Fulgentius, ac passim Græcorum more Romani auctores, certe iuxta Artemidori regulam, cui tres Mulieres vestitæ *Parcas*, nudæ *Horas* aut *Gratias* signant. Quamquam & *Furias*, tres Mulieres vestitæ, sed facibus insuper ac flagellis armatæ adumbrent in præclaro Philippi nummo, & præterea *Parcas* ac *Fata* distinguit Aufonius, tres ordine *Parce*,

Tres Charites, TRIA FATA.

Equidem Templum olim in Urbe *Parcis* dicatum, sub nomine TRIUM FATORUM, cujus meminit aliquoties Anastasius, & de quo audiendus, qui illum

Bell. Gotth. explicat, Procopius; ἔχει ἡ τὴν νεὼν ἐν τῇ ἀγορᾷ παρὰ τὸν ἑστῶτα ἡμῶν ἄλιγον ὑπερβάντα τὰ ΤΡΙΑ ΦΑΤΑ. ἔτι γὰρ Ρωμαῖοι

l. i. c. 25. p. 375. ed. Reg.

μαῖσι τὰς Μοῖρας νενομίνας καλεῖν. *Ædem vero habet (Janus) in foro pro Curia, paullo super TRIA FATA; sic Romani Parcas vocare consueverunt.* Unde non male liceret colligere, sub Diocletiano erectum Romæ Templum illo nomine. Certe nondum exstabat illud ætate Tertulliani, qui Romanos fugillat, quod non tantum honoris Fatis decreverint, à quibus tradita illis erat invita Junone Carthago, quam lupæ Larentinæ. Quamquam Zozimus Parcas quoque recenseat inter ea numina, quibus in Ludis sæcularibus sacra fiebant in Campo Martio. *Parca* autem vel eadem cum *Fatis* in Theologia Gentilium, juxta sexcenta auctorum loca; vel *Fati domina*, ut Ovidio appellantur;

In Apolog.
Lib. 11.

An domina FATI quiddid cecinere sorores, Trist. l. v.
& quibus Parcis proinde ab Horatio invocatis additum inter alia, El. 3.

BONA jam peractis jungite FATA.

Neque vero solum Romæ Parcarum Ædes aut Cultus, sed & earum etiam sacra apud Phæacenses, juxta Apollonium Rhodium. *VICTRICIA* vero vocantur eadem *FATA* in superiori Nummo, cum juxta consuetam apud Gentiles Deorum Dearumque appellationem, ut *DIANÆ VICTRICI*, *VENERI VICTRICI*; & sexcenta id genus; tum juxta propriam & peculiarem vim ac potestatem horum Fatorum, quibus stat Juppiter ipse, quæ orbem regere passim tradita; quorum occurrentes ubique de cupiditatibus hominum *VICTORIAS* prædicat Libanius, καὶ τὴν ΝΙΚΗΝ πανταχῆς τῶ μοιρῶν; & quæ denique eodem etiam juxta Nummum epitheto à Claudiano ornata,

Lib. iv. Argon.

De Servit. p. 644.

In proprium sed ducta larem, VICTRICIA reddit FATA solo. In 11. Conf. Stil.

Alioquin ut *VICTRICIA* hoc loco, sic *Victa*, *Superata*.

rata.

perata nonnunquam legas, eadem FATA, ut apud Senecam,

Hercul.
Fur.

Et FATA VICI, morte contempta redit;
& Maronem,

Æn. xi.

Contra ego vivendo, VICI mea FATA superstes;
& ab OEdipo ejusdem Senecæ, FATA superavi impia.
His enim titulis nonnunquam, ob præcipitata funera,
ornantur in antiquis Elogiis; quæ Sinistra, Diræ, Impia,
Invida frequenter eadem vocant.

De ADLO-
CUTIONI-
BUS Cæsarum, EXER-
CITIBUS,
Etc.

Neque alienæ ab hoc loco ADLOCUTIONES, seu Conciones illæ militares, quarum memoriam & ritum tot præclari Cæsarum Nummi conservarunt. Hinc nempe Suggestus seu Tribunal juxta Plinium, viridicepitate extructum; stans in eodem Imperator stipatus prætorianorum Præfecto, infra milites cum Aquilis & Signis, ac Inscriptiones, ADLOCUTIO vel ADLOCUTIO COH. seu Cohortis; ADLOCUTIO MILITUM; ADLOCUTIO AUGUSTI vel AUGUSTORUM; tot enim modis designantur, & cujus generis duo hic habes ectypa è Cimeliarchio inclytæ Reginae deprompta.

Lib. xvii. Agnosceis ubique circumdatum Aquilis signisque Tribunal, ut de eo Tacitus aliique loquuntur, & quem ritum sæpius præ aliis tangit Ammianus, Constantius Sarmaticus dictus

dictus Tribunal insissens signisque ambitus & Aquilis, & agmine multiplicium potestatum, his Exercitum ADLOCUTUS est; qui & alibi docet signo per lituos dato, vocatos ad ejusmodi Concionem milites. Inde dictus Lib. xxiii. quoque aliis auctoribus, ut Tacito aut Scriptori belli Africani, Imperator pro *suggestu* aut de *suggestu* vel simpliciter *suggestu* locutus, aut *aggere assistens*, ut eidem Ammiano, & quo adlusit Poëta, Lib. xxiii.

celso medius stans aggere fatur;

ac luculentus etiam superiorum Nummorum interpres Claudianus,

Dictis ante tamen Princeps confirmat ituros

Aggere conspicuus, stat circumfusa juventus

Nixa hastis, pronasque ferox accommodat aures.

De Bell.
Gildon.

Neque vero frustra ADLOCUTIONES AUGUSTI dictas eadem in Nummis videas. Peculiaris enim illa Augustorum prærogativa, non autem inferiorum Potestatum, milites è *suggestu* illo aut *aggere* adloqui; sic ut clare docet eximius ejusdem Ammiani locus, ubi Julianus Cæsar dicitur è Tribunali ADLOQUI milites noluisse, quia vitabat *gravioris invidia pondus, ne videretur id affectasse, quod sibi SOLI deberi AUGUSTUS existimabat.* Unde insuper Tacitus illustratur, qui de tumultuantibus Germanicis Legionibus verba faciens & imperium Galbæ exuentibus, addit; *Non tamen quisquam in modum Concionis, aut SUGGESTU LOCUTUS; neque enim erat ad huc, cui imputaretur.* Inde etiam eam Marco quamquam Collega & Augustus L. Verus reverentiam tribuit, ut ei soli milites pro ambobus adloquendi facultatem relinqueret, *obsequutus ut Legatus Proconsuli, ut Præses Imperatori, jam primum quum Marcus pro ambobus ad milites EST LOCUTUS.* Unde utique adsequimur, cur Metio Pomposiano capitale sub Domitiano fuerit, Capitol. ia
L. Vero.
Sueton. ia
Domit.

O O O O O

fuerit,

fuerit, quod Conciones Regum ac Ducum ex T. Livio circumferret. Immo unde lucem quoque haud exigam foeneratur Appianus, ubi inducit M. Antonium pace cum Parthis facta, in concionem præ pudore non prodiisse, Domitio vero Ahenobarbo id muneris demandasse, quo nomine pluribus indignationem quasi spretis eo facto conciliavit, Δομέτιον ἢ Ἀηνόβαρβον ἐκέλευσε τὸ πρῶτον ποιῆσαι, καὶ τινὲς μὲν ἀγανάκτουσιν ὡς ὑπεροράδμοι.

In Parthi-
cis.

Quæ utique abunde ante oculos ponunt præclarum horum Auctorum cum superioribus Nummis consensum. Fiebant enim illæ *Adlocutiones* militares, cum ante prælium, tum post victoriam aut pacem; quo vel præmia

Tac. Annal.
11. 22.

aut laudes distribuerent, *laudatis*, ut ille inquit, *pro concione victoribus*; vel de pace inita, sicut ibi iussu M. Antonii, certiores eosdem redderent. Aliquando etiam cum parte tantum Exercitus aut cum una Legionem de illo Suggestu concionati Imperatores, nonnunquam etiam convocatis tantum Legionum Tribunis ac Centurionibus; ut vel è Cæsare & Scriptore belli Africani

Com. Gall.
1. VI. I.

constat. Quas etiam Adlocutiones numquam impune à Romanis Principibus omittas, cum aliunde, tum ex Tacito colligas, arguente inter alias improvidæ in Vitellio mentis notas, *non ADLOQUIO* (ita enim illi passim aliisque, quod constanter in Nummis *ADLOCUTIO*) *exercitioque militem firmare*. Quo loco etiam notandum, quod à Theophylacto Simocatta & P. Diacono traditur, indignatos milites, quod Priscus Orientalis militiæ dux à Mauritio Imp. creatus, in castra profectus, more veteri equo desiliens, ac in pedibus milites non salutassèt. Alia enim hic ipsorum Augustorum ratio, aut earum Adlocutionum, quas in Suggestu sublimes habere consueverant. Quamquam & ab equitantibus nonnunquam factæ, ut recte observat e-

rudi-

ruditissimus Lipsius in Hocschelianis ad Photium notis, & clarissime arguunt alii Nummi, in quibus Imperator modo de Suggestu ut supra, modo in Equo milites compellat, cum inscriptione Exercitus, quem alloquitur. Tales præclari aliquot Nummi Hadriani, in quibus legitur EXERCITUS DACICUS, aut GERMANICUS, aut BRITANNICUS, aut SYRIACUS, & reliquis adhuc rarior CAPPADOCICUS, juxta sequentem iconem.

In Cimel.
III. Cam.
Mallini.

Illud nempe consuetum apud Romanos nemo nescit, ut à locis ac Regionibus, in quibus agebant Romanorum Legiones & Exercitus, vulgo iidem appellarentur; unde obvii apud Tacitum aliosque iidem modo è Nummis adlegati *Britannicus*, *Syriacus*, *Germanicus Exercitus*, & alicubi *Cappadocia Legiones*. Hinc alius ejusdem Hadriani nummus, in quo RHETICUS EXERCITUS, quomodo *Rhetica copia* Tacito; quamquam illæ non de Romanis Legionibus, sed de *Rhetorum juventute*, seu *Rheticis auxiliis*, *Rheticis aliis cohortibusque*, eidem designantur; ac unde liquet insuper vera hujus vocis scriptura, pro qua male *Rheticus* accurata eruditorum virorum editiones expressere. Alioquin & tertia legio in Rhetia à M. Antonio constituta juxta Dionem, sed sub nomine *Italica*. Ejusdem notæ occurrunt adhuc alii

Ooooo 2

alii

alii & rari quidem Nummi, quos videre insuper contigit, in quibus EXERCITUS MAURETANICUS, vel EXERCITUS NORICUS, ubi nempe secundam Legionem collocasse dicitur apud Dionem M. Antonius. Quamquam & *Norica juvenus* de auxiliariis Tacito; cujus generis trecentos equites à Rege Norico ad J. Cæsarem missos refert ipse summus auctor Julius; ac vulgo *Norici* juxta Italos, Hispanos, Macedonas inter Cæsarem corporis Custodes apud Dionem. Inde etiam, ut obiter hoc addam, alii Hadriani Nummi, in quibus MET. NOR. seu *Metalli Norici* mentio, sicut in aliis METAL. DELM. seu *Metalli Delmatici*. Unde certe illustrare liceret ea quæ de *Norico ferro* ac *are* ab iis primum elaborato Clemens, Eusebius, aliique tradidere, & in voce *Νώρου* Stephanus, quamquam ibi male è Norico Provincia Urbem facit. Ita *Metalli Parthici* de quo supra, jam olim apud Plinium juniorem mentio. Ejusmodi autem Metallis, Noricis puta aut Delmaticis præpositi Procuratores Cæsaris, quod vel docebit Galenus, *Ἐργαστῶν* Antid. pag. 7 Ms. *Ἐργαστῶν Ἐπιπέτρῃ & Καλαύρῃ*. Ut vero à Metallis ad Castra redeam, occurrit rursus in alio Hadriani nummo, EXER. HISPAN. h. e. *Exercitus Hispanicus* vel *Hispaniensis*, sicut Suetonio ac Tacito, *Exercitus Hispaniensis*; Velleio *Hispaniensis militia*, alias *Hispana legio* vel *Hispania miles* eidem Tacito. Ita Hadrianus Spartiano *ab Hispaniensibus* ortus, ac similiter Vopisco Bonofus *Hispaniensis*; qui nempe nati in Hispania, aliunde autem originem ducerent; sicut innuunt iidem auctores. Haud insolitum nempe Romanis, unum ex alio Gentilitium formare. Sic Exercitus *Europenses* apud Vopiscum; *Romanensis* Ecclesia apud Tertullianum; Pistor *Romanensis* in Inscriptione veteri sub Trajano, quem-

^a Lib. 1. de Antid. pag. 7 Ms. *Ἐργαστῶν Ἐπιπέτρῃ & Καλαύρῃ*.
^b In Cimel. Bas.

^c In Cimel. Regin. Christ.
^d In Vespas. Annal. 1.

^e In Probo De Præfer. Hæret. Thef. xl.

quemadmodum *Ρωμαϊκὴ ἀγορῆ* de Foro Romano a Chron. Gr. Euseb. pag. 215.
 pud recentiores Græcos; & Exercitus non *Germanici* solum aut *Illyrici*, sed *Germaniciani* etiam & *Illyriciani*, In Vespas.
 illi apud Suetonium, *Mæsiaci Exercitus, Hispaniensis, Germaniciani*; hi in Nummis Decii, EXERCITUS IL-
 LYRICIANI; quomodo & apud Marcellinum Comitem legas *Illyriciani militis & Illyriciana militia*; alibi ut
 præter Acta Conciliorum, apud Victorem Tununen- In Chroni-
 sem, *Illyricianos Episcopos & Illyriciana Synodus*; & apud Cas-
 siodorum, *Marcellinus Illyricianus*. Non audiendus vero Inft. cap. 1.
 Erizzo, qui Nummum ΕΛΑΙΤΩΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΗΓΟ
 ΙΑΤΡΠΙΟΥ explicat, sub Imperatore *Illyriciani Exercitus*,
 aut Tempore *Illyriciani Exercitus*, quod reddi debuerat,
 sub Præside *Illyrio*, aut forte *Illyrico*, qui in antiquis
 Inscriptionibus legitur. Occurrit quoque in nummis
 Postumi EXERCITUS VAC. seu *Vaccensis*; à *Vacca*
 nempe Numidiæ oppido, ac foro ibi rerum venalium
 è Belli Jugurthini & Africani Scriptoribus satis noto.
 Nisi potius *Vaccæus* aut *Vaccensis* dicendus sit à *Vacca* sita
 ad Pyrenæos montes, quod Postumi, qui in Gallia imperium
 tenuit, nec inde pedem extulisse traditur, mentio in eodem
 nummo suadere videtur. Hinc etiam
 ab omni Exercitu & ab omnibus Gallis, alibi *Exercitibus con-* Trebell.
 sistentibus, nempe qui in variis Galliarum partibus agebant,
 dicitur Imperator salutatus. Quamquam apud
 Tristanum occurrat quoque inter nummos Postumi filii
 EXERCITUS ISC. seu *Iscanicus* ab *Isca* oppido magnæ
 Britanniæ, ac secundæ Legionis Augustæ, juxta Ptolemæum
 & Antonini Itinerarium, domicilio: unde Iustratam
 ab eodem Postumo vicinam Galliæ Insulam haud male colligit
 idem Tristanus. Mitto aliam amici nostri conjecturam,
 qui priorem illam epigraphen, *Exercitum Vacantem* interpretabatur,
 seu *Exercitum*

tum ex Vacantibus scriptum à Postumo, sicut *Exercitum ex Causariis* dixit Livius, ac de Balista Valerianus apud Trebellium, *gaudens quod ejus consilio nullum adscriptitium id est Vacantem haberet.* Quibus addi etiam possent Tribuni illi *Vacantes*, quorum Ammianus non semel meminit. Cui conjecturæ, ut alia jam mittam, repugnat ille veterum ac similiarum Nummorum consensus, in quibus consueto more appellati à locis ac regionibus *Exercitus*, ubi castra illos habere placuerat. Immo similes *Exercituum* appellationes ut in Nummis sculptæ, ita videntur majoribus Vexillis cum nomine Imperatoris adscriptæ, ac inde explicandus Dio, à quo traditur Vexillum magnum Veli instar litteris puniceis inscriptum, ad notitiam dandam Imperatoris aut Exercitus. Equidem de Imperatore vel fidem facit Constantini Nummus, in quo Labarum cum littera C quam de *Constantino* recte interpretatur eruditus Aerschotanorum Numismatum interpres. Referendi huc quoque haud minus insignes Nummi, in quibus commemorata non solum *Exercitus*, sed etiam rei præclare ab egestæ memoria, ut *VIRTUS EXERCITUS ROMANORUM*; aut *VIRTUS EXERCITUS ROMANI*; vel *VIRTUS EXERCITUS GALL.* item *GLORIA EXERCITUS GALL.* seu *Galliciani* aut *Gallicani*, quomodo apud Ammianum *miles Gallicanus*, ac denique *VIRTUS ILLYRICI*, in aureis Nummis Maximiani, Constantini ac filiorum, item Juliani desertoris; in quibus nempe aut Eques supra navim, aut Miles cum Tropæo & Captivo; aut Miles gradens inter duos Captivos, aut duæ Figuræ jacentes, tanquam totidem Virtutis illius ac Gloriæ bello partæ symbola conspiciuntur. Alium quoque citat Savotus inter Severi Nummos, *FIDEI EXERCITUS GALL.*

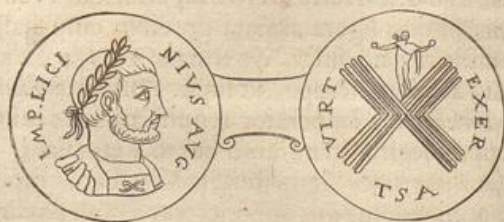
Lib. xviii.
& xxxi.

Lib. xl.

Lib. xxv.

GALL. LUG. Diverfus vero à superioribus Nummus Vitellii, in quo figura armata gradiens cum hasta & signo militari, ac inscr. *CONSENSUS EXERCITUUM*, à quibus nempe, ut supra Postumus *Exercitibus consentientibus*, Imperator renuntiatus, & cui similis inscriptio legitur in nummo aureo Vespasiani. Qui *Consensus Exercituum* signanter in Vitellianis nummis positus mihi videtur, ut opponeretur æmuli paullo ante Othonis jactationi, qua non quidem Exercituum, sed *CONSENSUM populi ac Senatus pro se attollens* apud Tacitum refertur; idque ea oratione, quæ in Ur-^{Hist. 1.}be ab eodem pro concione habita, publice post ejus facta extabat, ut ex eodem Tacito videas. Alia jam mitto sexcenta, quæ ad *Militiæ* veteris illustrationem peti continuo ex iisdem Nummis possunt; quæ Armorum apud varias gentes forma; quod verum Parmæ, Clypei, Scuti, Peltæ ac Ancilis, quod Pili & Hastæ discrimen; quis Militum habitus; quale Paludamentum Imperatorium; quæ forma Castrorum; quæ Aquilæ & Vexillorum, ac in specie quæ Labari, aut Cantabri figura; quæ Manipulorum signa; quis Fidei aut juramenti militaris ritus; quæ Disciplinæ cura; sed quæ partim jam obvia in antiquariorum ac eruditorum libris, partim ex superioribus manifesta, partim etiam peculiaris tractationis argumentum & otium flagitant. Neque de *Militiæ Navali* inde quoque illustrata, facile quidquam desiderare patietur eruditissimi Schefferi de illa re opus, quod secunda fœtura brevi proditurum audio. Unum hic adferam, eumque novum ac singularem Licinii Nummum cum Vallo Romanorum, ac inscr. *VIRTUS EXER. TSA.*

Nihil

Nihil autem certius, quam *Vallum* Romanum eodem nummo, quod viderunt infignes Urbis Antiquarii, designari. Locus etiam Varronis, quem cum transmissa superiori icone innuebat Chiffletius noster, rem extra dubium ponit; *Vallum* vel quod ea varicare nemo potest, vel quod singula ibi extrema bacilla fulcri illata figuram habent litteræ V. Id vero satis perspicue evincit superioris Nummi figura, cujus extrema quavis parte sumpta litteram V signant. De tota autem Valli ratione ac fi-

L. xxiiii. c. 5. gura videndus est Livius, qui *levés & bifurcos plerosque & trium aut cum plurimum quatuor ramorum Vallos cædi ostendit*; alibi de Valli Romanorum à Græcis & Macedonibus discrimine agit. Exhibet idem Nummus in

Lib. xxx. c. 23. summo Vallo militem, qui *Vallares coronas manu tenet, Muralibus nempe Vallaribusque insignis Coronis* juxta Livium, & quo symbolo VIRTUS EXERCITUS ejusdem Licinii denotatur, quem militiæ custodem ad veterum instituta severissimum refert Aurelius Victor.

De PACE sub Casari-
bus parta. Neque vero fortes solum Exercitus aut Victorias Æternas, sed & ORBEM QUIETUM, quod orabant olim pro Imperatoribus Christiani juxta Tertullianum in Apologetico, iisdem etiam vindicant aut gratulantur hæc monumenta. Hinc præter CLAUSUM JANI TEMPLUM PACE TERRA MARIQUE PARTA, toties in iis expressa PAX AUGUSTI vel PAX AU-